

MINDEN NEMZETISÉGŰ ÉS RANGŰ DOLGOZÓHOZ SZÓLT A HÁBORÚ ELŐTTI HÍDRÓL

1937—38-ra, azaz a harmincas évek harmadik harmadára a külpolitikai események — főleg a fasizmus előretörésének — hatására a társadalmi összkép egyre szövevényesebbé válik, de jelentős hatása van — különösen Vajdaságban — az ebben az időben érezhető magyar—jugoszláv közeledésnek is. A kormányzat támogatását élvező profasiszta szervezetek egyre agresszívebb fellépéssel igyekeznek maguknak teret biztosítani és politikájukat igyekeznek ráerőszakolni a kisebbségi magyarságnak azokra a szervezeteire is, amelyeket a magyar—jugoszláv közeledés politikai következményeként a kormányzat megtűrt, vagy éppen újonnan engedélyezett.

A haladó erők fokozott éberségére volt szükség tehát, hogy a báránybőrbe bújtatott, alattomos támadásokat kivédje és a trikolorba öltözött „faji” demagógia álszent képmutatásának igazi arcát mutassa be a dolgozóknak.

A haladó erőknek — így a hidasoknak is, sőt elsősorban a hidasoknak (!) — fel kellett venniük a küzdelmet, hogy elhárítsák a „húsz évig alvó és most egyszerre hangosan csaholó klikkek koholt, gyáva, rosszakaratú vádjai”-t. Ennek a munkának az eredményeként állapíthatja meg a Híd cikkírója, hogy a dolgozók „látják, mindinkább látják nálunk is már, hogy Spanyolországban és Kínában, hogy Németországban és Franciaországban, a világ sok távoli frontján, a mi bőrünkre is megy a küzdelem... Az álmosnak, tunyának mondott Vajdaság kezd felfigyelni, és kinyitja szemeit sorsának távolban is lejátszódó mozzanataira...”

Ebben az időben Vajdaság összalakossága, csaknem háromnegyed részének — 350 ezer földmunkásnak és szegényparasztnak, 120 ezer ipari és gyári munkásnak, valamint 60 ezer munkanélkülinek — fő jövedelmi forrását a bérmunka képezi. Ebből következik Palics Miklós megállapítása, hogy „az összalakosság egészségügyi állapotára, az iparra, kereskedelemre, kulturális színvonalra esnek a döntő súlyú tömegeknek helyzete, annak kialakulása kikerülhetetlenül befolyást gyakorol és az események túlnyomó többségében irányító szerepe van”.

A „fokozódó politikai érdekelttség” persze nem önmagától van. A dolgozók társadalmi helyzete, kiszolgáltatottsága az, amely a felismeréshez vezet, hogy „ugyanaz a harc áll nemzetközi viszonylatban is, mint otthon a tanyán, a faluban, a városban”.

Az 1938. januári számban elindított ankét mutatja, hogy a Híd olvasóinak 60%-a a politikai írásokat — itt is a Világszemlét — olvassa el először, s csak ez után kerül sorra a többi olvasmány. Ugyanebből az ankétból derül ki az is, hogy az olvasóknak jó részét még ez sem elégti ki: bővebb politikai rovatot, több politikai írást szeretne, meg munkaszociális jelentéseket.

A cikkíró szerint ez azonban az olvasmány „éppen az, amiről a legkevésbé lehet írni, egyrészt mert kevés a jelentenivaló, másrészt *technikai okokból*... ez a legnagyobb és legfontosabb front a legcsendesebb, itt mintha csendesedne a harc”.

Danilo Kecić *Osztályharcok Vajdaságban* című munkájában részletes áttekintését adja a korszak jelentősebb mozgalmi tevékenységének. Elsősorban azokat az akciókat jelöli meg, amelyekről hatósági feljegyzé-

sek, levéltári okmányok maradtak fenn. Ebből tudjuk, hogy 1938 májusában folytat 160 szervezetlen munkás sztrájkot a nemzetközi (E-5-ös) út szőregi szakaszán. Feltehetően jó részük magyar napszámos, kubi-kos. Vagy: április 14-e és 23-a között 177 apatini kosárfonó munkás ki-harcolta munkabérének 13%-os növelését.

Május 5-től 10-ig Nagyikindán 939 téglagyári munkás sztrájkolt — ebben az esetben azonban jelentősebb eredmény nélkül. Ugyancsak májusban három napon át — 16-a és 18-a között — 213 építőipari munkás sztrájkolt Zomborban az osztályharcos szakszervezet irányításával, és 35%-os béremelést harcolt ki. Ugyanebben a hónapban — 13-23 között — a szenttamási Dundjerski-birtokon sztrájkolt 500 munkás. Az addigi 2 dinár helyett 3 dinár órabért harcoltak ki.

Ebből a nem teljes felsorolásból is kitűnik, hogy az osztályharc lankadatlan erővel folyt, bár kétségtelen, hogy a két-három évenként bekövetkező lebukások időnként némileg lelassították ezt a folyamatot.

A Híd megjelenése ötödik évének végén Laták István összegezi az eredményeket, megnevezi a fogyatékoságokat is, de nem mulasztja el az alkalmat, hogy a soron következő legfontosabb feladatokról is szóljon:

„Még süt a nap, ha téliesen is. Még semmi sincs későn, hogy a so-rainkba lopózott kufárokat kiűzzük: tolvaj, fogjátok meg, ellopja az egyetértést! Kűtmergezőink állati képét mutassuk be ingadozó társaink-nak, és ha mindenütt megtesszük kötelességünket nemzetünkért, a hala-dásért, minden fajú, hitű, színű dolgozó embertársunkért, éppen a nem-zetiségek századokon átkozott vidékén emelünk gátat az országhatárokat átlépni készülő tőtet ingbe bujt háború-kolosszusoknak.”

A Híd ekkor már V. évfolyamában, fejlődésének, történetének pe-dig harmadik szakaszában jár, amelyre a szervezeti megerősödés, a nép-frontpolitikához való felzárkózás, a fenntartás nélküli elkötelezettség a jellemző. A Híd-mozgalom így viszonyult környezetéhez: a kül- és belpo-litikai helyzethez. A minden tekintetben igen kritikus időszak megnyi-latkozásaival szembeni állásfoglalás legszebb, legvilágosabb képe Pap Pál *Ar ellen* című nagy jelentőségű felméréő és iránymutató cikkében nyer egyértelmű kifejezést. A szerző, akit távollétében éppen ebben az időben ítéltek el Belgrádban 15 évi fegyházra, és aki illegálisan Becske-rekről (Zrenjanin) érkezett Szabadkára, hogy ismerősénél húzódjon meg, amíg a párt utasításaira várt, s amely később Zágrábba rendelte, a Híd szerkesztőségének van segítségére: megbeszéléseken vesz részt, kö-zösen értékelik a kialakult helyzetet, taktikai megoldásokat javasol és mindezek szintéziseként megírja a Híd legnagyobb, legjelentősebb írását.

Írásában a felülkerekedett, a vajdasági magyar kispolgárság köré-ben egyre terjedő hamis eszmék, faji ideológián alapuló nézetek áradata ellen veszi fel a küzdelmet: a „mélymagyarok” és a „hígmagyarok” ellen, mindazok ellen, akik a hazug népiség zászlaját bontogatták: „A kicsiknek és gyáváknak, a számítóknak és álszenteknek mi nem vagyunk magya-rok. A mi magyarságunk nem a konjunktúrában előbúvó pincebogaraké, a mienk a küzdelem, harcoss hit és kiállás. Keserves a sors a Duna men-tén, a magyar, szerb, román, csehszlovák sors... Ezt a sorsot felülről intézték, nem az égből, hanem a kastélyból. Nem a nép intézte ezt a sorsot, akkor ma másképp lenne...”

Az álláspont határozott, megingathatatlan — az egyetlen járható utat tükrözi.

„Mi hidat vertünk, amely összeköt bennünket, falu és város dolgo-zóit. Ezt a hidat nem engedjük megingatni. Ezt bátran mondjuk azok-kal, akik velünk együtt járnak, azoknak, akik ingadoznak és azoknak, akik fenyegetőznek... A mi hidunkat nem lehet már lerombolni. Ezért harcolunk és győzünk, ha kell, az ár ellen is” — írja Pap Pál cikke befejező soraiban.

Az induláskor még el nem kötelezett — „társadalomtudományi és irodalmi ifjúsági” — folyóirat viszonylag gyors lefolyású ideológia tisztu-láson megy át: 1936-ban már a népfrontpolitika szócsöve — már nem csupán demokratikus polgári, hanem kifejezetten balos tendenciájú or-

gánom, a „harcos fiatalok” lapja, de röviddel ez után már a jugoszláviai munkásmozgalomnak, magának az illegális Jugoszláv Kommunista Pártnak a legális folyóiratává lesz.

Ennek a folyamatnak persze vannak állomásai és feltételei, ugyanakkor pedig mindenkor áldozatos és jól átgondolt közösségi munkának az eredménye.

Thurzó Lajos a zentai terjesztő bizottság nevében írja 1937 végén készült beszámolójában, hogy „... a lap egyre tisztuló tartalmának eredményeként sikerült a bizalmatlanságot (kiemelés P. I.), amely a munkásság részéről ért bennünket, elosztatlunk...”

Az átszervezés előtt Zentán mindössze 5–10 példányt vásároltak a Híd-ből, 1936 utolsó hónapjaiban 25–30 példányt, de 1937 végén már 65-öt és még 11 előfizetőt is nyilván tartottak. Amint (Lóbl Iván) Iványi János *Beszámoló* című írásából kiderül, így volt ez Vajdaság-szerte. 1936-ban 700, 1937-ben 900, de 1938-ban már 1200 példány kelt el a lapból. Míg 1936-ban a példányszám jelentősebb része városi olvasók asztalára került, csak csekélyebb része a falu dolgozóihoz, addig 1938-ban a falun eladott példányszám lesz jóval magasabb. A lapnak a baloldali erők kezébe való átmentése — mint említettük — összefüggésben volt egyéb társadalmi folyamatokkal, de elsősorban a párt szervezésével és programjával: így az 1934 végén Splitben megtartott IV. értekezlettel és a Komintern 1935 augusztusában megtartott VII. kongresszusával, szeptemberben pedig felújul a párt vajdasági tartományi bizottsága is, amelynek fő feladata, hogy a forradalmi munkásmozgalom eszmei irányításával létrehozza az Antifasiszta Népfrontot. Tulajdonképpen ez a fontos esemény jelentette Vajdaságban a társadalmi fejlődés új szakaszát.

Az induló új társadalmi folyamatnak az előfutára 1935 júliusában a Népszava című hetilap, amely — a szociális gondolat hirdetése mellett — az Antifasiszta Népfront szellemében munkálkodott.

Az 1936 májusára befejezett átszervezés után a Híd különös gondal ápolta kapcsolatait ezzel a munkálappal 1937-ben bekövetkezett tiltásáig.

1936-ban lényegében tehát meggyökerezett a Híd, megtalálta helyét a falu és a város dolgozói között, anyagi bázisa is megerősödött. Olyannyira, hogy Mayer Ottmárnak, aki 1937 januárjától átveszi a főszerkesztői tiszteket, szerény fizetést is tudott a lap biztosítani.

A lap szerkesztésében is jelentős változás következik be. A szerkesztés kollektív feladat — a lap körül spontánul kialakult szerkesztő bizottság és a belső munkatársak közös munkája —, a szombat déli üléseken alakult ki egy-egy szám fizionómiája, de az olvasók állandó véleménynyilvánítása is — levelezés vagy ankét — jelentősen befolyásolta a lap arculatának alakulását.

Az ankéttra érkezett őszinte, közvetlen hangú válaszokból a szerkesztőség megérte, hogy az olvasók „tényleg saját lapjuknak tekintik a Híd-at” és aktívan részt akarnak venni annak szerkesztésében. Első helyen kell említeni azt, hogy a válaszok az olvasók széles, „nemcsak saját életéhez, és annak kis problémáihoz” kötött politikai érdekelttségéről és fokozódó politikai érettségéről szólnak, amelyben benne van az aktuális, „a most vajdud jelen” megismerésének az igénye is. Ugyanakkor „nemcsak a nagy átfogó politikai cikkeknek”, hanem a vajdasági falukutató írásoknak is jelentős olvasótáborra van, mert tudják, hogy „nemcsak távolban, a nagy frontokon, hanem a kis tanyai, falusi fronton is áll a harc, hogy... a küzdelemhez elengedhetetlen a helyes orientáció... ez a mi frontunk, ez legközelebb fekvő, legkonkrétabb munkánk...” És amikor a VI. évfolyam 1–2. számában (Lóbl Iván) Iványi János *Beszámoló* című cikkében felteszi a kérdést, hogy „mit kell adnunk át, hogy a leszögezett cél felé haladjunk”, ami az egyre gyarapodó olvasótábornak, a mozgalom részeseinek jogos igényeit kielégíti, így fogalmaz: „Világos, érthető, mindig időszerű és érdekléssel bíró, nevelő, tanító írásokat”. Mindezt pedig annak a figyelembevételével, hogy akinek az íráskészségük, „ismereteik jó részét keserves tapasztalatok, drágán fizetett

megismerések és főképp nehéz megpróbáltatások útján szerezték. Nekik a betű nem szórakozás, hanem okulás, vezetés, életismereteik bővítése és kikristályosodása" volt.

A „nagy frontokra” kitekintő írások mellett — amelyek tárgyilagos képet festettek a spanyolországi, csehszlovákiai, ausztriai, a távol-keleti eseményekről, általában tehát az egyre agresszívebb fasiszta előtörésről — a „hazai fronton” folyó küzdelemlről is beszámol. „Nemcsak olvasótáborra, de munkaközösségre is szükség van... Küldjék be gondolataikat, írásaikat... komoly tanyai, falusi problémáikról, egy-egy kis jelentést valamely vojvodinai tanyai vagy falusi frontról... nincs ma csak egyetlen leírt becsületes magyar szó se, ami elkallódhatna, nincs jó szándék, ami felesleges, és nincs egyetlen igaz gondolat, ami hiábavaló és szükségtelen volna”.

A felhívás nem marad visszhangtalan: az olvasó munkatárssá szegődik. Horváth Lajos, Lengyel István, Somoskövi Antal és mások is „szépités, elferdítés, tudatos célzatosság nélkül” írják meg vallomásaikat, amelyek a „belső front” erősítését szolgálják.

1937. január 3-án alakult meg hivatalosan az Ifjúsági Kulturális és Gazdasági Mozgalom (Omladinski Kulturno-privredni pokret, azaz OMPOK) Újvidéken, a szabadkai helyi szervezet pedig ez év augusztusában tartotta alakuló közgyűlését. Az OMPOK tulajdonképpen az illegális párt egyik legális fedő szervezete volt, amely széles körű akcióprogramot hirdetett meg, és az ifjúság körében hirtelen nagy népszerűségre tett szert. Egyik legfontosabb célkitűzése „a parasztság és a földmunkásság anyagi és szellemi fölemelésének eddigi elhagyatottságából”. Az egyesület a tevékenységét előadások, tanfolyamok, kirándulások, táborozások és könyvtár létesítésével fogja realizálni, de ezt a célt szolgálta a mozgalom lapja is a Naš život, amely már 1936 novemberében megindult és formálisan a vajdasági ifjúság lapja volt. A mozgalom „antifasiszta álláspontra helyezkedik, mert a fasiszmus a népek, a dolgozók által eddig elért szerény kulturális és gazdasági eredményeket is megsemmisítéssel fenyegeti”. 1937 júliusában az Ifjúsági Mozgalom tartományi vezetősége baráti kapcsolatot akar kiépíteni Vajdaság összes nemzetiségének fiataljaival, ezért levéllel keresi fel a Híd szerkesztőségét: „Azért fordulunk legelőször hozzátok, a Híd körül csoportosuló magyar ifjúsághoz, mert meg vagyunk győződve arról, hogy a ti törekvéseitek állnak legközelebb mihozzánk és bízunk abban, hogy szoros együttműködést sikerül teremteni.” A július—augusztusi kettős szám közli a levelet és nyomban a választ is: „... a felénk nyújtott baráti kezét őszinte örömmel fogadjuk el, meggyőződésünk, hogy ezzel az egész szellemű magyar ifjúság régi óhajának teszünk eleget. A Híd ifjúsága már régen hangoztatja a vojvodinai demokratikus erők összefogásának szükségességét, és a hozzánk intézett fenti levél csak igazolja álláspontunk helyességét.”

A lap következő — szeptemberi — számában t. l. j. tollából az Ifjúsági Mozgalom terjedelmesebb értékelése jelenik meg, amely hangsúlyozza, hogy „az ifjúság a kultúra megvédéséért folyó önvédelmi harcára készülve igyekszik mind erősebb szervezetté alakulni, mert érzi, hogy a szervezett regresszióknak csak szervezeten tud ellenállni... A kulturát a megsemmisítés veszedelme a színes ingű pártok oldaláról fenyegeti...” Az összefogás nagyszerű példájaként a francia népprontot említi, amely a politikai pártokon és a gazdasági szervezeteken kívül magába tömörítette a kulturális és jótékonyági szervezeteket is. A magyar fiatalság felzárkózása annál is időszerűbb és indokoltabb, mivel „ez az első olyan szlávok által indított vojvodinai kultúrmozgalom, amely a magyarokkal őszintén együtt akar dolgozni, teljes akciószabadságot biztosítva a magyar nyelvű ifjúságnak”. A részletesen kidolgozott, reális alapokon nyugvó kulturális és gazdasági munkaprogram a mozgalom gyors kifejlődését biztosította: számos vidéki szervezet és alosztály alakult ki rövid idő alatt. A pártnak és a forradalmi munkásmozgalomnak a kiemelkedő, az illegális tevékenységben jártas harcosai, köztük Pap Pál is, kötelességüknek érezték az ifjúság mozgalmának a támogatását. Ez lényegében az ifjúkom-

munista mozgalom megerősödését is biztosította. A több más igen jelentős eredményén kívül a rövid életű mozgalomnak — a kormányzat már 1937. november 10-én betiltja — éppen ez az egyik legjelentősebbike. A mozgalom betiltása után is az aktivisták a beszervezett, a tevékenységben korábban is részt vevő fiatalokkal tovább küzdenek a kitűzött program realizálásáért, és számos szép akciót mondhatnak magukénak: Pap Pál vezetésével Karlócán meglátogatják Vasa Stajicót, a szabadkai gimnázium egykori igazgatóját, kiemelkedő közéleti és kultúrmunkást, aki az Ifjúsági Mozgalom támogatásáért szállt síkra, és a mozgalom lapjába írt cikkében — amelyből a Híd októberi száma is idézett — a nemzetiségi kérdés helyes megoldását sürgette. Továbbá különös akcentusa volt az 1937-ben Újvidéken megrendezett csehszlovák kultúra napjának, Csehszlovákia fasiszta lerohanásának előestéjén.

A felsorolásból nem maradhat ki a karkatari ifjúsági találkozó megemlézése. A Topolya melletti Karkatur telepes falu lakói letelepedésük huszadik évfordulóját ünnepelve a környező települések ifjúságát meghívták baráti találkozóra. Ez az összejövetel, amelyen főleg a környék ifjúsága igen nagy számban vett részt, a nemzetiségeknek a fasiszmus elleni összefogását hirdette. Lubarda Ilija fiatal jogásznak, az ünnepség szónokának beszédéből idézi a Híd az előző generációhoz intézett szavakat: „Atyáink! Ti nem azért jöttetek ide, hogy a magyarságot elnyomjátok, hanem hogy velük egyetértésben és békében dolgozzatok e föld fölvirágoztatásán. Mi sohasem fogadjuk el azt a gondolatot, hogy mások kárán éljünk, mert ehhez nincs jogunk és örökké ki fogunk tartani a testvéri együttműködés mellett.” A találkozón részt vettek Sinkovics Péter, Gombor Béla, Bedleg Mátyás, a Híd-mozgalom kiemelkedő szervezői, de jelen volt Šara Dutina és Aleksandar Babić is, valamennyiüknek az ellenállási mozgalomban is jelentős szerepük volt.

Az egyre terebélyesedő mozgalom nem korlátozódik csupán Vajdaság területére, hanem a távolabbi központokban dolgozó magyar munkások, vagy az egyetemi központok magyar diákjai magukkal viszik a Híd harcok szellemét, és fenntartják a lappal, a mozgalommal a kapcsolatot. Belgrádban a háromezernyi — vagy talán annál is több — magyar munkás és a Bólyai Farkas nevét viselő művelődési egyesület tagsága meg a magyar tanítóképző tanulói is a haladó mozgalom oldalán álltak. Az egyetemi pártszervezettel Silberleitner Ferenc állt kapcsolatban — bizonyos anyagot, így a *Világ szemle* című rovat számára időnként írásokat továbbított a Hídnek —, de Cseh Károly is megfordult a belgrádi magyarok között. Ebben az illegális munkájában Balázs G. Arpád volt segítségére, akinek a Kolarčev Egyetemen volt műterme, ezt a lehetőséget használta ki, hogy az adai tanítót, akinek az észak-bácskai mozgalomban igen jelentős szerep jutott, itt elhelyezze. De menedéket nyújtott Fischer Józsefnek is, aki ugyancsak mozgalmi ügyekben teljesített időnként futárszolgálatot. A „sovány ösztöndíj” valamiféle pótlása érdekében elvállalta a „Bólyai Farkas egyetemista otthon étkezdéjében a felszolgáló legény munkáját”, ami viszont nagyszerű lehetőséget biztosított a számára, hogy a Híd szervező munkáját is elvégezze. Szoros kapcsolat fűzte a mozgalomhoz, többek között a Híd-könyvtár füzeteit illusztrálta remek tusrajzaival.

De ugyanígy tudunk Varga Gyuláról is, aki a távoli Mariborba viszi magával a Híd füzeteit és eszméit, aki a lankadlatlan osztályharc szép példáját nyújtotta a szülőföldjétől távoli ipari központban is.

A zágrábi egyetemisták között Steinitz Tibor munkálkodik eredménnyel, aki egy időben a zágrábi szerkesztő szerepét is betöltötte.

Részben pártfeladatként, részben az antifasiszta erők spontán tömörülése hozza létre a Híd táborának a bővülését. 1937-től a belső munkatársak soraiban vannak — Szegedi Emil, Rác Magda, Gál László, Wohl Lola, Jovan Popović, a már említett Pap Pál, továbbá Szabó Géza, Nador Paula-Pavo, Löbl Arpád, Stern Emil, Eisler Béla, Nador Irén, Scher Kató, György Mátyás, majd Ósz Szabó János, Rothbart Emil és Čedomir Minderović.

A Híd kapcsolatát az illegális pártszervezetekkel feltétlenül előmozdította még az a különösen kedvező körülmény is, hogy Mayer Ottmár, a lap felelős szerkesztője, aki, mint tudott, 1937. január 1-én lépett erre a posztra, ebben az időben előbb a szabadkai helyi pártvezetőségnek, majd később pedig a kerületi pártbizottságnak is titkára, a tartományi pártvezetőségnek is tagja lesz. (Megjegyzendő, hogy Simokovich Rókus és Wohl Lola is tagja a szabadkai kerületi pártvezetőségnek.) Ez nem csupán lehetővé, hanem kötelezővé tette Mayer Ottmár számára a terepi munkát és a személyes kapcsolatok kialakítását.

Ugyanilyen jelentős funkciója volt a vörösmarti Kis Ernőnek aki a baranyai pártszervezetek titkára és tartományi pártvezetőségi tag volt. Kimagaslóan szép eredményeket ért el a mozgalom irányításában legközvetlenebb munkatársaival: Siser Józseffel, Gombárevity Istvánnal és menyasszonyával, később élettársával, Sörös Juliskával.

A mozgalom erősödésével új nevek jelentkeznek a Híd hasábjain, új szervezők, osztályharcos aktivisták kapcsolódnak a mozgalomba. Szabadkán Szabó Agnes, Zárics Agnes, Fröhlich Ferenc, Schwalb Miklós és Ispánovics Imre, Adorjánon a Péterrévéről internált Bolyos József; Kanizsán dr. Doktor Sándor, Szabó Imre, Dobó Antal, Bózsó Ferenc, Perpauer József és Sarnyai Lukács; Zentán Molnár Péter, dr. Gerő István, Györe István, Olajos Mihály, Farkas Nándor, Jáger Erzsébet, Székely Iлона és Lővei Mihály; Adán Bakos Kálmán és Sterbik Ferenc; Padén Kis Mihály; Péterrévén Pecze Franciska és férje Ferenc, Recsó János és Samu Mihály; Becsén Sóti Ferenc és Nagy István; Zomborban Kucsera Margit és Ferenc, valamint Lehoczki Béla; Teleskán Bócsó János, Szabó Mihály, Szűcs István és Kovács György; Szenttamáson Morel András, Simonyik János és Paksi István; Verbászon Spasoje Čobanski; Moravicán Zsáki József, Szabó Dániel, Csik Ferenc és Mészáros Lajos; Feketicsen Fekete István; Magyarcsernyén Acs Márton és Kéri-Márton Róza; Kikindán Fejős Klára és Rehák László; Becskereken (Zrenjanin) Schulman Rózi és Szöllősi Boriska; Tordán Csikós József; Újvidéken Bacsa Mária, Pataki Mária, Vértés Árpád, Belgrádban Czilik István, Zágrábban Eszter Sándor és Csikós István.

A Híd kapcsolatban állott a mitrovicai fegyintézet politikai elitélteivel, az ún. „Kakio”-tyal. Nemegyszer taktikai utasítást, eszmei-politikai eligazítást, cikket kaptak (így került ki a börtönből *A jugoszláv dolgozók helyzetének jelzőszámai* című cikk, amelyet a Híd 1937. júniusi számában közölt, jelezve egyúttal azt is, hogy „bár Vajdaságban jelenik meg — az egész jugoszláv munkásmozgalomhoz tartozik”). A mitrovicai börtönben a politikai elitéltek egyeteme — amelyet maga Moša Pijade vezetett — a két-három évenként megismétlődő lebukások révén a vajdasági pártkáderek politikai átképzését is biztosította. A Híd-mozgalom számos aktivistája is elvégezte ezt a politikai egyetemet.

A testvériség és a nemzetköziség gondolatát hirdette a Híd magyar nyelven. „... magyarul szóltunk, de minden nemzetiségű és rangú dolgozó testvérünkhöz szóltunk...” — mondja Laták. És ennek a gondolatnak a gyakorlati megvalósítására is egyedülálló példa a Híd-mozgalom. Nem egyoldalú közeledés ez a délszláv népek felé, hanem az őszinte szándék felismerése nyomán számos szláv ajkú aktivista kapcsolódik be a mozgalomba: közöttük elsőként a Malušev testvérek, vagy Jovan Popović, Čedomir Minderović, Spasoje Čobanski és mások. „...nemcsak a szláv író-munkatársak, hanem a szláv szerzők is gyakran testvéri segítséget nyújtottak a Hídnek. Szerb tanárok, tanítók vállalkoztak a terjesztésre, ott, ahol a reakció megakasztotta a magyar terjesztők működését” — mondja Laták István.

A hidasok gyakorlata nemcsak azt példázza, hogy „tudni kell, mit csinálnak a spanyol testvérek, hogy állnak kínai társaink, hogy küzdenek a cseh demokraták, mire tanít a francia munkásmozgalom...”, hanem tette kész, bátor harcost is ad a Spanyol Köztársaságnak.

Mint ahogyan a vajdasági forradalmi munkásmozgalom egészében, úgy a Híd-mozgalomban is termékenyítő hatását érezzük a pécsi emigránsok aktív szereplésének is, (dr. Doktor Sándor, a Nádor család, Cséby József és mások), de az 1919-es események aktív részeseinek is (hogy csak Cseh Károlyt és György Mátyást említsük).

Pártunk egyik legszebb irányelve — az internacionalizmus — szólal meg éppen Löbl Iván írásában: „...bizunk a sikerekben és tudjuk, hogy nem vagyunk egyedül. Velünk van földrajzi határokon innen és túl — bármilyen színű, fajtájú és nemzetiségű — minden becsületesen érző és gondolkodó ember. Mindenki, aki jobbat, szebbet kíván. Aki békét, a megértés sziklájában gyökerező békét, a haladást akarja...”

Egyre ismertebb lesz a lap, és egyre nagyobb tekintélyt vív ki magának becsületos állásfoglalásával, szókimondó nyíltságával. A dolgozók tömegesen csatlakoznak a mozgalomhoz, de nagyszámú szimpatizáns van a liberális polgárság körében is. A kormányzat ezt igen jól tudja, ezért igyekszik fékezni a Híd tevékenységét. A fokozódó osztályharc idején a cenzúrát is segítségül hívja. Mind több írás jelenik meg csonkán, foghíjasan. De a durva beavatkozás nyomán gyakran kell kihagyni írásokat teljes terjedelmükben, vagy éppenséggel egész lapot is elkoboz a rendőrség. Mindez azonban nem gátolhatja meg a mozgalom kiszélesedését. A dolgozók bizalmát nem ingathatták meg abban a mozgalomban, amely a leghaladóbb célkitűzésekért szállt sikra és hozta áldozatait. A jövőformáló céltudatos munka bizonyítására hadd idézzünk még egyszer Löbl Iván cikkéből: „Olyan gazdasági, politikai és társadalmi berendezkedés formáit keressük és tanulmányozzuk, amelyek biztosítják a nemzetiségek és egyes népek szabad fejlődését és megakadályozzák bármelyiknek előretörését a másik rovására. Keressük és szorgalmazzuk a Duna-medencei népi eszmetartalmat, minden hódító törekvéssel szemben.”

Pap Pál *Ar ellen* című írásának gondolataival egyező sorok a fentiek, amelyek azt magyarázzák, hogy a párt programjának és a Híd-mozgalom célkitűzéseinek az elfogadása nem jelenti — nem jelentheti — az elnemzetietlenedést, éppen ellenkezőleg: a nemzetiség tudatos vállalását követeli meg, ami viszont a többi nemzetiség megbecsülését és a velük való együttműködést (is) jelenti.